

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

05 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul Penal lărgit în componența:
președinte
judecători

TOMA Nadejda
CATAN Liliana
DIACONU Iurie
GUZUN Ion
BOICO Victor

a judecat, fără participarea părților, recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de circumscripție Chișinău, Sâli Radu împotriva deciziei Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 28 iunie 2022 în privința lui

Uțică Vasile XXXXX, născut la
XXXXX, originar și domiciliat în
XXXXX.

Termenul de examinare a cauzei:

Prima instanță: 02.02.2021 – 14.05.2021;

Instanța de apel: 04.06.2021 – 28.06.2022;

Instanța de recurs: 08.09.2022 – 05.12.2022.

Asupra recursului ordinar declarat, Colegiul Penal lărgit

c o n s t a t ă:

1. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 14 mai 2021 Uțică Vasile a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 287 alin. (1) Cod penal la închisoare pe un termen de 1 (un) an, a cărei executare a fost suspendată condiționat pe un termen de probațiune de 1 (un) an.

Procesul penal privind învinuirea lui Uțică Vasile în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 349 alin. (1¹) Cod penal a fost încetat în legătură cu existența altor circumstanțe care exclud și condiționează tragerea la răspundere penală.

A fost admisă în principiu acțiunea civilă, în partea ce ține de repararea prejudiciului material, urmând ca asupra cuantumului despăgubirilor convenite să hotărască instanța civilă.

A fost admisă parțial acțiunea civilă, în partea ce ține de repararea prejudiciului moral, dispunându-se încasarea din contul lui Uțică Vasile în beneficiul lui Lungu Mihail 2 000 (două mii) lei cu titlu de prejudiciu moral.

2. Prima instanță, *examinând cauza în procedura prevăzută de art. 364¹ Cod de procedură penală*, a stabilit că Uțică Vasile la 05 ianuarie 2021, aproximativ la ora 00:30, aflându-se pe str. Titulescu 14 intersecție cu str. Pandurilor, mun. Chișinău, încalcând grosolan ordinea publică, exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, acționând printr-un cinism și obrăznicie deosebită, fără careva motive l-a numit cu cuvinte necenzurate pe subofițerul al BPRO al DP mun.

Chișinău, Lungu Mihail și continuându-și acțiunile sale violente, la cerința legitimă a ultimului de a înceta acțiunile sale ilegale, a reacționat agresiv și a opus rezistență fizică față de polițistul în exercițiu, aplicând violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, acțiuni manifestate prin aplicarea loviturilor cu picioarele cauzându-i dureri fizice.

Aceste acțiuni ale lui Uțică Vasile au fost încadrate, de către prima instanță, în baza art. 287 alin. (1) Cod penal – *huliganism, adică încălcarea grosolană a ordinii publice și exprimarea vădită a lipsei de respect față de societate, cu aplicarea violenței și opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților, care curmă actele huliganice, care prin conținutul lor se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită.*

3. Apel a declarat procurorul Gonța Oleg, solicitând casarea sentinței, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care:

Uțică Vasile să fie recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 349 alin. (1¹) Cod penal la închisoare pe un termen de 2 (doi) ani.

Lui Uțică Vasile, recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 287 alin. (1) Cod penal, să-i fie stabilită pedeapsa închisoare pe un termen de 2 (doi) ani.

Conform art. 84 alin. (1) Cod penal, pentru concurs de infracțiuni, să-i fie stabilită pedeapsă definitivă – închisoare pe un termen de 2 (doi) ani și 6 (șase) luni, în penitenciar de tip semiînchis.

Acțiunea civilă să fie admisă integral.

În motivarea cererii de apel, acuzatorul de stat a indicat că nu este de acord cu pedeapsa aplicată lui Uțică Vasile pe capătul de acuzare adus în baza art. 287 alin. (1) Cod penal, considerând-o prea blândă.

De asemenea, apelantul a considerat greșită concluzia instanței de a înceta procesul penal privind învinuirea lui Uțică Vasile în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 349 alin. (1¹) Cod penal în legătură cu existența altor circumstanțe care exclud și condiționează tragerea la răspundere penală, eronat fiind apreciate circumstanțele cauzei și a fost făcută a interpretare eronată a legii penale, aplicând-o greșit.

4. Prin decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 28 iunie 2022 a fost respins ca nefondat apelul și menținută sentința.

4.1. În partea descriptivă a deciziei, instanța de apel a statuat că starea de fapt și de drept stabilită de prima instanță se află în deplină concordanță cu materialele cauzei, care au fost examinate din punct de vedere a utilității și veridicității lor, sub toate aspectele, complet și în mod obiectiv, lipsind temeuri de casare a sentinței.

Ținând cont de argumentele apelantului, instanța de apel a reținut că:

- prima instanță justificat a apreciat că procesul penal de învinuire a lui Uțică Vasile privind învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 349 alin. (1¹) Cod penal, urmează a fi încetat în legătură cu există alte circumstanțe care exclud și condiționează tragerea la răspundere penală;

- inculpatului Uțică Vasile nu i-a fost înaintată învinuirea privind comiterea unor acțiuni în scopul sistării activității de serviciu a persoanelor cu funcții de răspundere, însă au fost învinuit de săvârșirea aceluiași fapte în ambele capete de învinuire;

- opunerea de rezistență violentă din partea lui Uțică Vasile față de colaboratorul de poliție urmează a fi calificată în baza infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) Cod penal;

- acuzarea nu a demonstrat că la baza faptei comise de către Uțică Vasile ar fi fost un alt motiv, cum ar fi intenția de răzbunare în legătură cu îndeplinire datoriei obștești, realizată ulterior faptelor de huliganism;

- speței îi sunt aplicabile prevederile art. 115 Cod penal, deoarece sunt incompatibile motivele care stau la baza infracțiunii prevăzute la art. 287 Cod penal, și motivele care stau la baza infracțiunilor prevăzute la art. 349 Cod penal și nu este posibil ca o singură acțiune să intre concomitent sub incidența a două articole.

Prin urmare este inadmisibilă calificarea celor comise de către Uțică Vasile atât potrivit art. 287 alin.(1) Cod penal cât și conform art. 349 alin. (1¹) Cod penal. Or, norma art. 349 alin. (1¹) Cod penal, fiind o normă-parte în raport cu norma art. 287 alin. (1) Cod penal – normă-întreg – este absorbită de ultima. Invocarea suplimentară a normei prevăzute de art. 349 alin. (1¹) Cod penal, ar însemna reținerea la calificare de două ori a aceleiași fapte de amenințare cu aplicarea violenței – ca parte a unei infracțiuni și ca infracțiune distinctă.

Respectiv, nu este posibil concursul ideal dintre infracțiunea prevăzută la art. 287 Cod penal, și infracțiunea prevăzută de art. 349 Cod penal.

De asemenea, instanța de apel nu a constatat temeieri de casare a sentinței cât privește individualizarea pedepsei și soluționarea acțiunii civile.

5. Recurs ordinar declară procurorul Sâli Radu, care invocând existența erorilor de drept prevăzute de pct. 6) și 12) alin. (1) art. 427 Cod de procedură penală, solicită casarea totală deciziei și dispunerea rejudecării cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

În susținerea recursului ordinar, titularul a invocat argumente similare apelului (*a se vedea pct. 3 a prezentei hotărâri*), adăugând că inculpatul a atentat și a prejudiciat, prin acțiunile sale infracționale, la valori diferite, respectiv urma sa fie tras la răspundere pentru diferite capete de acuzare.

Mai mult, potrivit practicii judiciare constante huliganismul însoțit de amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească, este necesar a fi calificat, în baza art. 287 și 349 Cod penal.

Prin urmare, indicarea în decizie, în mod generic, că poziția instanței de fond, cu referire la calificarea faptelor, este temeinică, fără referire la criticile apelantului privitoare la vinovăția inculpatului, echivalează nesoluționarea fondului cauzei.

6. În corespundere cu prevederile art. 431 alin. (1) pct. 1¹) Cod de procedură penală, referință nu este depusă.

7. Judecând recursul ordinar în raport cu materialele cauzei, Colegiul Penal lărgit concluzionează că acesta urmează a fi admis, cu casarea totală a deciziei și dispunerea rejudecării cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Cu titlu preliminar, Colegiul menționează că titularul recursului ordinar s-a conformat prevederilor art. 422 Cod de procedură penală și a depus cererea în termen.

În continuare, se menționează că instanța de recurs verifică doar dacă s-a aplicat corect legea la faptele reținute prin hotărârea atacată și dacă aceste fapte au fost constatate cu respectarea dispozițiilor de drept formal și material.

La caz, recurentul susține prezența erorilor de drept prevăzute de art. 427 alin. (1) pct. 6) și 12) Cod de procedură penală – *instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția și faptei săvârșite și s-a dat o încadrare juridică greșită.*

Analizând argumentele fixate în recursul ordinar, în raport cu materialele dosarului, Colegiul Penal lărgit, reieșind din efectul devolutiv al recursului și limitele lui, potrivit căruia *instanța de recurs este în drept să judece și în baza temeiurilor neinvocate, fără a agrava situația condamnaților*, constată că instanța de apel, adoptând soluția de menținere a sentinței, a admis erori de drept care impun implicarea instanței de recurs, or atât prima instanță cât și cea de apel au judecat cauza cu abateri de la normele procesual-penale.

Sub acest aspect, Colegiul Penal lărgit atestă că potrivit jurisprudenței constante, chestiunile de fapt asupra cărora trebuie să se pronunțe instanța de apel sunt: *dacă fapta reținută ori numai imputată a fost săvârșită ori nu, dacă fapta a fost comisă de inculpat și în ce împrejurări.*

Chestiunile de drept pe care urmează să le soluționeze instanța de apel sunt: *dacă fapta întrunește elementele infracțiunii, dacă infracțiunea a fost corect calificată, dacă normele de drept procesual și penal au fost corect aplicate.*

În cazul în care se constată încălcări ale prevederilor legale referitoare la chestiunile menționate, hotărârea instanței de fond urmează a fi desființată, cu rejudecarea cauzei.

Respectiv, la judecarea apelului, instanța este în drept să cerceteze suplimentar probele administrate de prima instanță precum și să administreze probe noi, pentru elucidarea adevărului și pentru formularea unei concluzii temeinice vis-a-vis de acuzația imputată inculpatului prin actul de învinuire și cel de sesizare a instanței.

Pentru corectitudinea judecării prezentei cauze, este imperios de a supune analizei și aprecierii toate probele acumulate în dosar. De altfel, în cadrul cercetării judecătorești se administrează probe anume pentru lămurirea faptelor și împrejurărilor importante, sub toate aspectele, în condiții de nemijlocire, publicitate și contradictorialitate, în scopul percepției directe a probelor de către instanța de judecată pentru formularea opiniei asupra învinuirii aduse unei persoane.

Din dispozițiile art. 414 Cod de procedură penală, rezultă că instanța de apel, judecând apelul, este obligată să verifice legalitatea și temeinicia hotărârii atacate pe baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din dosar, și oricăror probe noi prezentate instanței de apel sau să cerceteze suplimentar probele administrate de prima instanță, putând da o nouă apreciere probelor și fiind obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Astfel, pornind de la faptul că apelul este o cale de atac sub aspect de fapt și de drept și declanșează o continuare a judecării cauzei în fond, producând un efect devolutiv complet, în sensul că provoacă un control integral atât în fapt, cât și în drept, în privința persoanelor ce a fost declarat, Colegiul penal reține că, în cauza dată, instanța de apel nu și-a exercitat în deplină măsură atribuțiile prevăzute de lege.

Într-un prim aspect se menționează că printre chestiunile de drept care urmează a fi soluționate de către instanța de judecată se enumeră și cazul dacă infracțiunea a fost corect calificată.

În conformitate cu prevederile art. 51 Cod penal *temeiul real a răspunderii penale îl constituie fapta prejudiciabilă săvârșită, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale, răspunderii penale fiind supusă numai persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de legea penală.*

Totodată, pentru a fi angajată răspunderea penală, și, implicit, aplicată o sancțiune pentru această, orice faptă infracțională urmează a fi încadrată potrivit unei norme juridico-penale din cadrul unui articol, aliniat, literă din legea penală.

Conform art. 113 Cod penal se consideră *calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală, și ea se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători.*

Statuând asupra principiului respectării normelor de drept menționate, Colegiul penal lărgit constată că, la caz, aceste prevederi legale nu au fost respectate nici la o etapă a procesului penal și judecarea cauzei a avut loc cu încălcarea normei enunțate supra, or în seama inculpatului Uțica Vasile, pe capătul de acuzare adus în baza art. 287 alin. (1) Cod penal, au fost reținute acțiuni ce nu cad sub incidența normelor penale, fiind excluse prin Legea nr. 277 din 18 decembrie 2008 cât și prin Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 287 alin. (1) Cod penal din 12 august 2021.

La acest capitol, Colegiul menționează că, **în drept**, Uțică Vasile a fost pus sub învinuire pentru faptul că el *încălcând grosolan ordinea publică, exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, acționând printr-un cinism și obrăznicie deosebită, fără careva motive l-a numit cu cuvinte necenzurate pe subofițerul al BPRO al DP mun. Chișinău Lungu Mihail și continuându-și acțiunile sale violente... a reacționat agresiv și a opus rezistență fizică față de polițistul în exercițiu, aplicând violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei, acțiuni manifestate prin aplicarea loviturilor cu picioarele...*, iar **în fapt** aceste acțiuni au fost încadrate de către organul de urmărire penală în baza art. 287 alin. (1) Cod Penal – *huliganism, adică încălcarea grosolană a ordinii publice și exprimarea vădită a lipsei de respect față de societate, cu aplicarea violenței și opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților, care curmă actele huliganice, care prin conținutul lor se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită.*

Această stare de fapt și de drept a fost constatată de către prima instanță (*a se vedea pct. 3.6. și 3.13. a sentinței*) și apoi preluată de către cea de apel (*a se vedea pct. 28. și 30. a deciziei*).

Potrivit învinuirii Uțică Vasile a săvârșit infracțiunea prevăzută de art. 287 alin. (1) Cod penal la 05 ianuarie 2021.

La această dată, norma penală nominalizată avea următorul conținut *huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile*

care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită, acțiunea „**exprimarea vădită a lipsei de respect față de societate**” fiind exclusă încă prin Legea nr. 277 din 18 decembrie 2008.

Prin urmare, această acțiune nu putea fi reținută în seama lui Uțică Vasile la data adoptării soluției de condamnare și de pronunțare a sentinței de către prima instanță – 14 mai 2021.

În continuare, fiind sesizată cu apel, instanța nu a reacționat, în conformitate cu efectul devolutiv al apelului (*art. 409 alin. (2) Cod de procedură penală*), asupra acestei erori de drept, repetând-o întocmai, nu a desființat sentința, nu a rejudecat cauza potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță, în vederea înlăturării erorii de drept admisă de prima instanță și excluderii din starea de fapt și de drept a „**exprimării vădită a lipsei de respect față de societate**”.

Mai mult, la data examinării apelului, producea efecte juridice Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 287 alin. (1) Cod penal din 12 august 2021 prin care s-a dispus neconstituționalitatea cuvântului „**grosolan**” și a textului „**cinism sau**”, cu toate acestea instanța a reținut în starea de fapt acțiunea de „**încălcare grosolană**”, și „**cinism**” (*a se vedea pct. 28 a deciziei*), iar în cea de drept „**încălcare grosolană**” (*a se vedea pct. 30 a deciziei*).

Așadar, Colegiul penal lărgit conchide că cele indicate în pct. 3.8. a sentinței și în pct. 34 a deciziei și anume „...*prezenta cauză penală urmează a fi examinată în baza legii penale în vigoare la momentul comiterii faptei, care până la momentul examinării cauzei nu a suferit modificări.*” nu au fost respectate de instanțele de judecată.

În al **doilea rând**, la întocmirea unei hotărâri, instanța trebuie să îndeplinească cerințele art. 394 și 417 Cod de procedură penală și să soluționeze toate chestiunile prevăzute în art. 385 și art. 397 Cod de procedură penală.

În speță, Uțică Vasile a fost pus sub învinuire pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) și art. 349 alin. (1¹) Cod penal.

Prima instanță a ajuns la concluzia că inculpatul nu poate fi condamnat în baza acestor două articole, reieșind din principiul *non bis in idem* (a se vedea pct. 3.12. a sentinței) și a calificat acțiunile infracționale doar în baza art. 287 alin. (1) Cod penal, dispunând și „*încetarea procesului penal de învinuire a lui Uțică Vasile privind învinuirea de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 349 alin. (1/1) Cod penal în legătură cu există altor circumstanțe care exclud și condiționează tragerea la răspundere penală.* (a se vedea pct. 3.14. a sentinței).

Această soluție a fost contestată de către acuzare, iar instanța de apel a decis temeinicia sentinței în această parte, preluând argumentele de primă instanță (*a se vedea pct. 54-71 a deciziei*).

Tot aici, instanța de apel în susținerea soluției adoptate, a indicat că „...*motivele invocate de apelant nu și-au găsit confirmare, din care considerente careva temeieri de a interveni în sentința primei instanțe nu s-au atestat, or potrivit celor expuse în textul Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19 iunie 2006 Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism //Buletinul CSJ a RM 1/11, 2007, potrivit căreia se atestă că actele de huliganism însoțite de opunerea de rezistență colaboratorilor, reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, inclusiv cele însoțite de violență sau*

de amenințarea aplicării ei în privința persoanelor indicate, sunt cuprinse complet în art.287 alin.(1) și nu necesită o calificare suplimentară conform altor articole din Codul penal. ” fără a ține cont de faptul că jurisprudența națională constantă invocată a fost modificată încă la 15 mai 2017 și are următorul conținut „huliganismul însoțit de amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane, care își îndeplinește datoria obștească, este necesar a fi calificat, în baza art. 287 și 349 Cod penal”.

La fel, din practica judiciară constantă se reliefează împrejurarea că *dacă infracțiunea comisă de inculpat incorect este calificată în baza mai multor articole ale Codului penal, instanța doar în partea descriptivă a sentinței trebuie să indice excluderea învinuirii incriminate greșit, indicând motivele respective.*

Prin urmare, enunțarea a soluției de condamnare (art. art. 287 alin. (1) Cod penal) și de încetare (art. 349 alin. (1¹) Cod penal), este contrară celor arătate supra.

Cu atât mai mult că încălcarea regulilor calificării nu se atribuie la categoria circumstanțelor care exclud urmărirea penală. Astfel, drept circumstanțele care exclud urmărirea penală, în sensul pct. 6) alin. (1) art. 391 Cod de procedură penală, pot fi considerate situațiile în care: *persoana, pusă sub învinuire de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 165 alin. (4) art. 206 alin. (4) Cod penal, este victima traficului de ființe umane, ori infracțiunea este săvârșită de reprezentanții corpului diplomatic ai statelor străine sau de alte persoane care, potrivit art. 11 alin. (4) Cod penal, nu se supun jurisdicției penale a Republicii Moldova cât și cazurile prevăzute de art. 57-58, art. 217 alin. (5), art. 325 alin. (4) Cod penal, care prevăd expres liberarea persoanei de răspundere penală în cazul prezenței anumitor circumstanțe.*

Împrejurările expuse atestă că instanța de apel nu a judecat cauza penală în condițiile legii și că recursul ordinar este întemeiat.

Conform art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, *instanța de recurs casează total hotărârea atacată și dispune rejudecarea cauzei de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.*

Din raportarea jurisprudenței naționale la cea a CtEDO, rezultă că atunci când se constată încălcări ale prevederilor legale referitoare la chestiunile ce urmează să le soluționeze instanța de apel, hotărârea acesteia urmează a fi desființată, cu trimiterea cauzei la rejudecare, or eroarea de drept admisă în cadrul unei proceduri precedente, afectează echitatea procedurii și instanțele de recurs sunt obligate de a rectifica eroarea de procedură admisă de instanțele ierarhic-inferioare, în caz contrar, art. 6 CoEDO este încălcat (hotărârea CtEDO *Leoni versus Italia*).

Dat fiind că încălcările normelor procedurale specificate, admise de către instanța de apel, constituie erori de drept și care nu pot fi corectate de către instanța de recurs, se impune soluția admiterii recursului ordinar declarat, casării totale a deciziei contestate și dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei instanța urmează să se conducă de prevederile art. 436 Cod de procedură penală, care reglementează procedura de rejudecare și limitele acesteia, să se pronunțe în strictă conformitate cu prevederile legii procesual-penale asupra tuturor circumstanțelor de fapt ale cauzei și să țină seama de cele invocate în prezenta decizie și de motivele casării, să înlăture erorile de drept admise și să

pronunțe o hotărâre legală și întemeiată, în conformitate cu prevederile art. 417 Cod de procedură penală.

8. În conformitate cu art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, Colegiul Penal lărgit

d e c i d e:

Admite recursul ordinar declarat de către procurorul în Procuratura de circumscripție Chișinău, Sâli Radu, casează total decizia Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 28 iunie 2022 în cauza penală privindu-l pe **Uțică Vasile XXXXX** și dispune rejudecarea cauzei în aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată și pronunțată integral la 27 ianuarie 2023.

Președinte

TOMA Nadejda

Judecători

CATAN Liliana

DIACONU Iurie

GUZUN Ion

BOICO Victor